https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc18-01-026
DOI: 10.30888/2709-2267.2023-18-01-026

УДК 616.3:628.1.033:502.175:711.454

IMPLEMENTATION OF STATE SOCIAL AND HYGIENE MONITORING - THE MAIN TASK OF THE CENTERS FOR DISEASE CONTROL AND PREVENTION

ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНО-ГІГІЄНІЧНОГО МОНІТОРИНГУ – ГОЛОВНЕ ЗАВДАННЯ ЦЕНТРІВ КОНТРОЛЮ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ХВОРОБ

Zaitsev V.V. / Зайцев В.В.
k.m.s. / к.мед.н.
Dnipro State Medical University of MOH of Ukraine,
Dnipro, Vernadskogo, 9, 49044
Дніпропетровський державний медичний університет МОЗ України,
м. Дніпро, вул. Вернадського 9, 49044

Анотація. *В Україні впроваджується системи соціально-гігієнічного моніторингу, як основного завдання центрів контролю та профілактики хвороб. Одним з етапів формування цієї системи є практичне впровадженя програми моніторингу питної води з метою обґрунтування заходів, які спрямовані на оптимізацію системи питного водопостачання та попередження негативних змін у стані здоров`я населення внаслідок питного водоспоживання.*

Ключові слова*: Соціально-гігієнічний моніторинг, громадське здоров'я*

Abstract. *Social and hygienic monitoring systems are being implemented in Ukraine, as the main task of disease control and prevention centers. One of the stages of the formation of this system is the practical implementation of the drinking water monitoring program in order to justify measures aimed at optimizing the drinking water supply system and preventing negative changes in the health of the population as a result of drinking water consumption.*

Key words*: Social and hygienic monitoring, public health*

Вступ. Відповідно до Закону України «Про систему громадського здоров'я» від 06.09.2022 року№ 2573-IX поряд з іншими важливми функціями, до головного завдання зазначених центрів віднесено здійснення державного соціально-гігієнічного моніторингу, тобто системи спостереження, аналізу, оцінки і прогнозу стану здоров'я населення та середовища життєдіяльності людини з метою виявлення причинно-наслідкових зв'язків між станом здоров'я населення та впливом на нього факторів середовища життєдіяльності людини. Відповідно до порядку проведення моніторингу, визначеного постановою Кабінету Міністрів України від 22 лютого 2006 року № 182 «Про затвердження Порядку проведення державного соціально-гігієнічного моніторингу», здійснення моніторингу необхідно проводити на державному рівні, на підставі єдиної по державі науковій основі та відповідної програми, яка на теперішній час тільки розробляється.

Мета дослідження: визначити основні завдання для формування програми соціально-гігієнічного моніторингу для потреб центрів громадського здоров`я МОЗ України.

Матеріали та методи досліджень. Проаналізована існуюча система моніторингу, що проводилась установами Держсанепідслужби України.

Результати досліджень. До початку 2010 року МОЗ України разом із Мінприроди України затвердило регламенти контролю шкідливих факторів у

атмосферному повітрі, воді водойм, воді питної, грунті. Були встановлені кратність і обсяг даних, єдина для всіх санепідустанов України форма їх подання, система взаємоінформації. На підставі зазначених розробок у 2009 році у Дніпропетровській області запрацювала затверджена сесією обласної ради Програма моніторингу довкілля. До початку 2010 року МОЗ України разом із Мінприроди України затвердило регламенти контролю факторів довкілля у атмосферному повітрі, воді водойм, воді питній, грунті. Були встановлені кратність і обсяг даних, єдина для всіх санепідустанов України форма їх подання, система взаємоінформації. В установах Держсанепідслужби Дніпропетровській області система моніторингу охоплювала 250 постійних точок контролю питної води, 52 створи на поверхневих водоймах, 7 стаціонарних та 32 маршрутних поста за забрудненням повітряного басейну, понад 200 точок відбору проб ґрунту. Таким чином, система моніторингу довкілля за останні 10 років була відпрацьована та розпочала практичне функціонування. На жаль, на теперішній час виконується завдяки системі постів тільки моніторинг атмосферного повітря. Разом з цим, програма соціально-гігієнічного моніторингу вимагає вивчення, крім факторів довкілля, наступних показників: стану здоров'я населення і факторів впливу на нього середовища життєдіяльності людини, у тому числі біологічних (вірусних, бактеріальних, паразитарних, хімічних, фізичних (шум, вібрація, ультразвук, інфразвук, теплове, іонізуюче, неіонізуюче випромінювання), соціальних (харчування, водопостачання, умови побуту, праці та відпочинку); природно-кліматичних факторів, стану охорони та умов праці; структуру і якість харчування, безпеку харчових продуктів тощо.

Згідно Положення державний соціально-гігієнічний моніторинг повинен проводиться шляхом:

1) вивчення показників стану здоров'я населення і факторів впливу на нього середовища життєдіяльності людини;

2) збирання, зберігання, оброблення і систематизації даних про результати спостереження за станом здоров'я населення і факторами впливу на нього середовища життєдіяльності людини.

Моніторинг повинен включати:

1) вивчення показників стану здоров'я населення і факторів впливу на нього середовища життєдіяльності людини;

2) збирання, зберігання, оброблення і систематизацію даних про результати спостереження за станом здоров'я населення і факторами впливу на нього середовища життєдіяльності людини;

3) використання інформаційної бази даних про стан здоров'я населення і середовища життєдіяльності людини.

У зв’язку із зменшенням реальної лабораторної бази спостереження слід обґрунтувати мінімально необхідну систему лабораторного контролю з вивчення факторів довкілля: обгрунтувати перелік точок контролю, діапазон та кратності досліджень, застосувати інтегральні та експресні методи визначення забруднення довкілля. У програмі моніторингу необхідно визначити єдині по державі кратність і механізми отримання відомостей, розробити інформаційні

електронні бази накопичення даних та програмне забезпечення по їх автоматизованій обробці, встановлення причинно–наслідкових зв'язків між станом довкілля та здоров`ям населення, алгоритм прийняття управлінських рішень щодо поліпшення санепідситуації, створення картографічних матеріалів, що відображають показники здоров'я населення, стан навколишнього середовища, соціальні умови, методи прогнозування санепідситуації та ризиків для здоров`я населення. У зв'язку із вищевикладеним, першочергової уваги потребує розробка програма моніторингу питної води, як однієї зі складових соціально-гігієнічного моніторингу. Враховуючи багаторічний досвід держсанепіднагляду за питним водопостачанням на Дніпропетровщині доцільним є включення до програми соціально-гігієінічного моніторингу питної води 1/5-1/10 обсягів виробничого лабораторного контролю як по кількості проб, так і за переліком показників спостереження, з умовою можливого їх збільшення при загостренні санепідситуації.

У центрах контролю та профілактики хвороб будуть з часом працювати переважно лікарі з громадського здоров'я, для чого з 2017 року Урядом України запроваджена нова лікарська спеціальність та спеціалізація за фахом «громадське здоров'я». На нашу думку навчання у вищих медичних закладах нових фахівців з вищою медичною освітою (лікарів-магістрів) з громадського здоров'я повинно врахувати весь корисний та позитивний досвід та основні засади соціальної медицини, клінічної епідеміології, гігієни та профілактики захворювань серед населення, виключаючи контрольні функції. Тому пріоритетом при підготовці цих фахівців на 4-6 курсах повинно стати вміння здійснювати комплексну оцінку і моніторинг стану здоров'я населення, виявляти чинники, що впливають на громадське здоров'я, розробляти заходи щодо збереження та зміцнення здоров'я населення, реалізовувати їх на практиці і оцінювати їх ефективність, тобто організовувати та виконувати соціально-гігієнічний моніторинг. Лікар з громадського здоров'я повинен знати усі діючі гігієнічні нормативи, вміти їх застосувати на практиці, проводити комплексну оцінку здоров'я наслення, виявляти та розраховувати кореляційні зв'язки між факторами довкілля та показниками здоров'я, насамперед захворюваністю, загальною та первинною, розробляти заходи її профілактики, направляти обґрунтовані пропозиції щодо їх вппровадження до керівників підприємств та територіальних органів влади, широко та послідовно продовити адвокацію та промоцію здорового способу життя.

Висновок. В Україні впроваджується системи соціально-гігієнічного моніторингу, як основного завдання центрів контролю та профілактики хвороб. Одним з етапів формування цієї системи є практичне впровадженя програми моніторингу питної води з метою обґрунтування заходів, які спрямовані на оптимізацію системи питного водопостачання та попередження негативних змін у стані здоров`я населення внаслідок питного водоспоживання.

Тези відправлені: 18.05.2023 г.
© Зайцев В.В.